

XXII. IZOBRAŽEVALNI DNEVI

IZZIVI ZA OSEBE S POSEBNIMI POTREBAMI NA NJIHOVEM PREHODU IZ ŠOLE NA TRG DELA

Zaključki

Portorož
8. in 9. april 2014

Velike ideje potrebujejo krila,

a tudi mehanizem za pristajanje.

(C. O. Jackson)

Za uresničevanje ideje enakosti in polnega vključevanja oseb s posebnimi potrebami je pomen dela izjemen, saj predstavlja enega izmed pomembnih dejavnikov, ki odraslim osebam s posebnimi potrebami omogoča integracijo v običajen življenjski tok in je najboljše varovalo pred socialno izključenostjo.

Prehod na trg dela je namreč pomemben del kompleksnega procesa priprave mladih na odraslo življenje, ki mora biti podprt z izvajanjem zakonodaje in politik ter neposrednim sodelovanjem vseh ključnih deležnikov.

Sodoben pogled na urejanje položaja oseb s posebnimi potrebami temelji na človekovih pravicah, ki pomenijo zagotavljanje enakih možnosti in enake obravnave za vse ter prepoved diskriminacije. Z Ustavo RS so v Sloveniji vsakomur zagotovljene enake človekove pravice in temeljne svoboščine.

Osebe s posebnimi potrebami imajo pravico do izobraževanja in usposabljanja za dejavno življenje v družbi, ki se financira iz javnih sredstev. Poleg ustavnih določb pa je v slovenski pravni red z nacionalnimi dokumenti in zakoni za področje izobraževanja, usposabljanja ter zaposlovanja oseb s posebnimi potrebami implementiranih vrsta dokumentov in projektov, ki so bili sprejeti na ravni EU.

Zaposlovanje mladih in njihov položaj na trgu dela se vztrajno poslabšuje. Še toliko večje težave pri prehodu iz šole na trg dela pa imajo mladi s posebnimi potrebami.

Prehod mladih s posebnimi potrebami iz šole na trg dela v Sloveniji ni celovito in zadovoljivo urejen.

Po končanem šolanju so pogosto prepuščeni sami sebi, veliko jih ostane doma, nekateri se prijavijo v evidenco Zavoda RS za zaposlovanje, nekateri se vključijo v proces zaposlitvene rehabilitacije, le redki pa se zaposlijo. V času brezposelnosti izgubljajo temeljne sposobnosti zaposljivosti (strokovno znanje, delovne navade, samozavest, idr.).

S pripravami na trg dela je potrebno pričeti že v času šolanja in jim nuditi podporo vse dotlej, dokler se ne okrepijo na delovnem mestu.

Danes je stopnja brezposelnosti velika že med ljudmi brez kakršnih koli ovir, položaj oseb s posebnimi potrebami pa je na trgu dela še manj ugoden in njihovo zaposlovanje težavnejše, zato je nujno izboljšati možnosti, da bodo kot iskalci zaposlitve lažje in hitreje našli delo oz. zaposlitev, hkrati pa še vedno uživali potrebno raven socialne zaščite.

Razviti je treba učinkovit sistem, ki jim bo zagotavljal lažje vključevanje v delo z izobraževanjem, usposabljanjem, s privajanjem na delo in pridobivanjem delovnih spretnosti, veščin in izkušenj ter jim omogočal dejavno vključevanje v delovno in širše socialno okolje.

Poskrbeti je treba za dostopnost večje izbire usposabljanja za delo in delovne zaposlitve, da se bodo lahko odločali po svojih sposobnostih in željah ter imeli možnost izbirati.

Izpostaviti je treba vsaj nekaj ovir, ki otežujejo uspešno vključitev mladostnikov s posebnimi potrebami na trg dela, kjer najprej izpostavljamo neučinkovito medresorsko povezovanje ministrskih resorjev za izobraževanje, delo, socialo in zdravstvo; pomanjkljive možnosti zaposlovanja v t. i. integrativne zaposlitve; sistemsko neurejenost zakonskih in podzakonskih aktov s področja zaposlitvene rehabilitacije in zaposlovanja invalidov; skromno ponudbo programov nižjega poklicnega izobraževanja; kompleksnost in neprilagojenost procesa prijave na Zavod RS za zaposlovanje do oseb s posebnimi potrebami; razkorak med formalnimi in stvarnimi delovnimi kompetencami po zaključku šolanja.

Slediti je potrebno priporočilom Evropske agencije za izobraževanje oseb s posebnimi potrebami in inkluzivno izobraževanje, ki zajemajo naslednje:

Vzpostaviti partnerstva, sodelovanja in strukture mreženja z deležniki in ustreznimi službami.

Vzpostaviti strukture sodelovanja z lokalnim podjetji za praktično usposabljanje in/ali zaposlitev po zaključenem izobraževanju.

Razvijati skupno delo, močno sodelovanje, dobro mreženje, odprt duh sodelovanja.

Podpirati učence in delodajalce v obdobju prehoda na odprt trg dela.

Ohranjati povezave z lokalnimi delodajalci/podjetji za praktično usposabljanje in zaposlitvene možnosti, ki temeljijo na zaupanju in preteklih izkušnjah.

Zagotavljati nadaljnje spremljevalne dejavnosti za ohranjanje zaposlitve učencev v podjetjih.

Omogočiti supervizijo praktičnega usposabljanja v podjetjih in ponujanje modelov podpornega zaposlovanja s postopnim zmanjševanjem intenzivnosti podpore.

Skrbeti za uspešno poklicno izobraževanje in usposabljanje ter prehod na odprt trg dela za učence s posebnimi potrebami.

Izkušnje našega strokovnega dela, izjemni primeri dobrih praks in spremljava posameznikov s posebnimi potrebami nakazujejo opolnomočenje oseb s posebnimi potrebami skupaj z okoljem, v katerem bodo te osebe kasneje integrirane, že v času formalnega izobraževanja. Le tako so lahko vzpostavljeni boljši pogoji za prehod oseb s posebnimi potrebami na trg dela.

Težnje globalnega sveta nas opozarjajo, da se brez koherentnega delovanja vseh družbenih skupin razlike med večinsko populacijo in osebami s posebnimi potrebami povečujejo. Ker sodobna podjetja danes delujejo povsem drugače kot pred desetletjem, je nujen tudi nov pristop za socialno vključevanje na nesegregiran način.

Sledimo ideji razvoja vsake posameznice in vsakega posameznika do vrhunca njenih oziroma njegovih zmožnosti in sposobnosti.

mag. Marko Strle, l. r.
predsednik DSRPS

dr. Valerija Bužan, l. r.
predsednica SOUS